

Az önmagában rejlő elméleti tudás, nem kis valószínűséggel, csak a fejekben felhalmozott ismeretanyag. Megfoghatatlan, érzékelhetetlen. Aki valamit tanul, annak célja a hasznosítás. Különösebben nem szorul magyarázatra ennek fontossága, főleg ha magáról a tanításról van szó; csak utalásként: már kisebbik előadótermünkben a felhívó idézet sem hagy kétséget afelől, mi múlik a pedagógusok képzésén.

Különös és különleges felelősség ez. Az elméleti és gyakorlati képzése, amelynek eredménye negyvenöt percben jelenik meg egy osztálynyi gyerek előtt. A hallgatóban a konkrét munkában kialakuló összkép nagyon fontos, mert ennek alapján akar, nem akar, szeret, nem szeret, tud, és nem tud majd – hangsúlyozottan: tanítani.

Csend és kiállás

Természetesen kettő-négy főiskolai hallgató közlése csak oly mértékben lehet reprezentatív következtetésekre is alkalmas, amennyiben szélesebb kör véleményét tartalmazza. Ugyanakkor szinte csak így kerülhetnek napvilágra a negatívumok és pozitívumok. A valósághoz tartozik, hogy a vizsgaidőszakban beszélgetőtársaimnak választottak mindegyike szak-párban vesz részt a pedagógusképzésben, és egyiküket sem a tanárrá válás motiválta pályaválasztáskor, nyilatkozásaik alapján mégis úgy éreztem, véleményeik sok vonatkozásban általános érvényűek. Nem mondhatnám, hogy sablonkérdésekkel és cserébe kapott tömondatokkal jutottunk a végszavakhoz, sokkal inkább azt a problémakört jártuk körül, amit egy leendő tanár tudásának birtokában, esetleg hiányában érezhet a gyakorlata során. Ez néha irányítottan csak a képzéssel, néha az egész oktatással kapcsolatban hozott felszínre gondolatokat, hol ilyeneket, hol olyanokat.

Az elsőévesek tapasztalatai alapján természetesen nem születhet realiztikus kép. Véleményük fontos, de természetes, hogy minden képzéssel velejáró időkorlátokba ütköző. Még nem tapasztalhattak annyit, mint egy-egy felsőbb éves. Még a másodévesek sem annyira tapasztaltak, nem is annyira érzékenyek kellően a téma iránt, mégis a név nélküli nyilatkozás, mely a teljesen elutasító kijelentésekben nyilvánul meg, több mint kevés. Az, hogy szerintük az elméleti képzés abszolút nincs összhangban azzal, amit a gyakorlaton produkálnia kell, meglehetősen egyirányú megközelítés, nem fedi, nem fedheti a valóságot, főleg ha mindezt indoklás nélkül teszik, és legfőképp név nélkül. Mentegethetem

volna a mundért, de hiába, nem akartak tovább erről beszélni, viszont a másik két évfolyamból akadtak olyanok, akik szívesen válaszoltak kérdéseimre.

Zsuzsa harmadéves a főiskolán

Az otthoni gyakorlatok mellett Kaposváron, a Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Karának Gyakorló Általános Iskolájában tapasztalhatta az elmélet és gyakorlat közötti összhangot, illetve annak hiányát. A vizsgaidőszakban megzavart alanyom elmondta, hogy a két intézmény közötti szoros kapcsolat miatt magasabbak az elvárások, mint mondjuk egy másik iskolában.

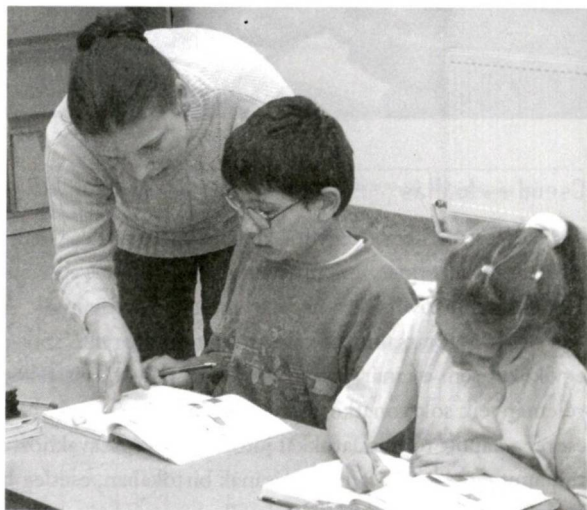
„Tanárok, főleg tantárgypedagógusok járnak ki órát látogatni. Le kell adnunk a pedagógiai, hospitálási és gyakorlati naplókat, és ezáltal folyamatos a kapcsolat a két intézmény között. Maximálisan odafigyelnek az emberre, de azért én változtatnék egy-két dolgon. Tehát, ha én kimegyek tanítani, mondjuk a diploma után, lehet, hogy nem mindent úgy csinálnék, ahogy azt itt elvárják tőlem. Nagyon szeretem a nebulókat, és szeretném, ha tudnák, hogy nem egy ilyen túlhajszott dolog ez az egész. Mindenesetre az biztos, hogy egy „gyakorlós” gyerek helyzete rosszabb, mint a normál iskolába járóké. A tanítók, de a hallgatók is másképp állnak a munkához, mint mondjuk egy más, kinti iskolában. Sokkal keményebben.” „Kinti iskolában eddig csak hospitálni voltam, még órákat nem kellett tartanom, de a kéthetes tanítási gyakorlaton folyamatosan óratervezeteket, tehát nem vázlatokat kell írni.” Egy kéthetes gyakorlat elég fáradtságos munka, és másnap az ember úgy megy ki oda, mint aki meghalt. Naprakészen kell lenni három tervezettel, melyeknek a megírása, legalább is nálam, akár hat órát is igénybe vehet.

Aztán hozzátette, hogy azért fejlődését ő is érzi, tehát a befektetett munka nem hiábavaló. Az elméletben megtanult dolgok és a szakvezetők, valamint a gyerekek előtt nyújtandó teljesítmény után kutakodva azért felmerült néhány probléma: – „Volt olyan, amit én már régen kint tanítottam, de tantárgy-pedagógiát nem oktattak abból a tantárgyból. Tehát így a félévek elcsúsznak, plusz a kinti gyakorlatok nincsenek összhangban, és előfordult, hogy hatalmas nagy káosz lett ebből. Vannak olyan tantárgyak, amiket tanulunk, mondjuk négy féléven keresztül, és utána megyünk ki a gyakorlóba tanítani. Ez így rendben is van. De van, amiből nincs így.”

Azt, hogy ez pontosan kinek a hibája, együtt sem tudtuk megfejtetni, mégsem hangzik túl megnyugtatóan.

– „Megtanulod azt a sok elméletet, le is vizsgálod, és utána kimész, aztán egészen másképpen mondja el a szakvezetőd, magyarul, nem is úgy kell, ahogy mi tanultuk. És muszáj elfogadnom, mert „természetesen” mindig a vezetőtanárnak van igaza. Nem bizonytalankodhatom azzal, hogy én mást tanultam, mert olyan tudást kell átadni, ami logikusan van felépítve, nem kezdhettek el csapongani. Azt tudom hasznosítani, amit itt tanultam, de azt is nagyon komolyan meg kell tanulni, amit kint, amilyen elv szerint tanítanak”.

Ezt hallva felmerült bennem, ha már néhány tantárgynál is ilyen gondok vannak, akkor milyen lehet egy osztályban „problémás” gyerekekkel való foglalkozására való felkészítés, ami talán fogalmazhatok úgy: napjaink divattémája az oktatásban, gondoljunk csak például olyan fogalomra, mint a hiperaktivitás, vagy olvasászavar.

– „Megtanítanak erre is. Hiperaktív gyerek létezik, de ilyenem én még nem találkoztam. Viszont diszlexiás, olvasás-és írászavarral küszködő gyerekek nagyon sokkal. Főleg azzal nehéz, aki esetleg mind a kettő, vagy még egy kis számolási zavar is mindehhez társul, akkor nehéz. Külön fejleszteni kell, amit tanulunk ugyan, de a gyakorlat során sokszor tanácstalan vagyok. De ez nyilván az én rutintalanságomból adódik. Ha elcsúszunk az évből két hetet, az ehhez kevés. Így nem lehet. Ehhez konkrét előkészítés kell, folyamatosan figyelni kell a gyereket. Kíváncsi lennék egyébként arra, hogy az itt tanultakat, hogyha esetleg tanítani fogok, tudom-e hasznosítani? Vagy egyáltalán képes lesznek-e arra, hogy felismerjem. Azt hiszem az elméleteket megtanultuk hozzá.

Zsuzsa, aki a változtatás lehetőségét felvetve összegezte tapasztalatait:

„Szerintem az egész oktatási módszeren változtatni kellene. Összhangba hozni a tantárgy-pedagógiai oktatását a gyakorló tanításokkal. No meg sok fölösleges dolgot tanulunk, amelyek már nem állják meg a helyüket a gyakorlatban. A tananyagot folyamatosan frissíteni kellene, jobban kimunkálni. Igazából nem a tanítóképzésen, hanem az egész rendszeren múlik ez. És nem feltétlenül erre a nagy ismeretanyagra és információáradatra alapozni, hanem egy kicsit emberként is kezelni minket. Érző emberként, nem pedig robotként.”

Diplomával – starthelyzetben

Ebben messzemenőig valamennyien egyetérthetünk, hiszen az oktatáspolitikában is a felszínre kerülnek ezek az aggályok. De mit lehet elérni, mondjuk a terhek csökkentésével abban a rendszerben, ami természetes külső hatások alatt formálódik? Például annyira, hogy húsz-harminc éve pályán lévő pedagógusok arról panaszkodnak, hogy az ötödikes-hatodikos gyerekek úgy hazudnak a nevelőknek, hogy azt nem lehet észrevenni. Valójában milyenek is ezek a „nehéz” gyerekek, akikkel majd a jövő pedagógusainak nap, mint nap találkozniuk kell? A választ Brigitól vártam, aki a Bartók Béla Utcai Általános Iskolában töltötte gyakorlatait. Ő mára már végzett, diplomás pályakezdő, és sajnos elég szomorúan írta le a helyzetet: – „Ha mondod nekik, hogy Hófehérke és a hét törpe, akkor bután néznek rád. Maximum a Piroska és a farkast ismerik, de semmi többet. És akkor jönnek a Pokémonnal, meg ehhez hasonlók. Nemrég beszélgettem egy negyedikes gyerekekkel. Cigizik, iszik, lóg az iskolából, otthonról, és úgy káromkodik, mint egy rossz kocsis. Szinte olyan szinten vannak, mint az értelmi fogyatékosok. Például van egy kisfiú, aki most lenne negyedikes, de csak elsős, mert még nem tud írni és olvasni. Ennek az az oka, hogy nem foglalkoznak vele a szülők. Tehát annyi nem elég, hogy te az órán elmondod, hogyan kell írni az ö-betűt, meg a b-betűt, hanem azt otthon gyakorolni kell.”

Az írni és olvasni tanítás felelőssége némi kételkedésre adhat okot, hiszen, az is előfordulhat, hogy a tanárok kellő érzék nélkül, esetleg képzettségük hiányában mutogatnak a szülőkre. Ebben a megközelítésben már a tanítóképzőknek is súlyosabb következtetéseket kellene levonniuk.

– Ez a képzés jó. Itt a főiskolán megtanítják azt, hogy ha van egy átlagos, és hangsúlyozottan nem kiemelkedő képességű gyerek, akit elengednek az óvodából, és azt mondják, hogy alkalmas az iskolával járó terhek viselésére, hogyan kell tanítani – nyugtatott meg erélyesen válaszadóm. Majd így folytatta: – A négy év alatt nagyon sokszor kerülünk a gyerekek közé, negyedikben pedig, a két hónapos tanítási gyakorlat alatt mindent, amit megtanultál elméletben, azt át kell ültetni a gyakorlatba. Vannak persze különbségek, és van olyan, amire azt mondod, hogy ezt minek kellett megtanulni, mert harminc éve nem alkalmazzák, mert nem is lehet, de nagyon sok olyan dolog van, amin jó, ha elgondolkodsz, és eszedbe jut, hogy tényleg, ezt a tanár szó szerint így mondta el az előadáson, és valóban így is kell csinálni.

Az okokat kutatva határozott a véleménye:

– „Én azt látom, hogy a gondokat tükröző jelenség nem a pedagógusok hibája. Amikor kicsi voltam, akkor nem nézhettem tévét, hanem az anyukám leült mellém, és mesét olvastunk. Ha meg akartam érteni a mesét, akkor oda kellett figyelnem, és nem az történt, hogy benyomták a tévét és a videót.

Tehát ez az egyik oka, hogy a gyerekekkel otthon nem foglalkoznak. Ez nagyon-nagyon sokat számít. Látszik azokon a gyerekeken, akikkel beszélgetnek, játszanak, mesélnek. Sokkal értelmesebbek, mint a többiek. A másik pedig, amin változtatni kellene, hogy sajnos mi mindent meg akarunk tanítani a gyerekekkel. Például az olvasókönyvben olyan példák vannak, hogy egy tengerimalac mekkora súlyú. Most ugyanezt más országban nem tanulják meg, csak azt, hogy hol tud utána nézni. Ameddig ilyenekkel terhelik az agyát, addig szétszórt lesz a figyelme, és nem tud egy dologra koncentrálni. Más-hol megtanítják írni-olvasni, hogy hogyan használja a számítógépet meg az internetet, és hogy a könyvtárban hogyan keresse meg azt, amire szüksége van. Egy magyar gyereket elküldesz a könyvtárba, és csak mereszi a szemét.

– Egy feltételes változtatás lehetőségét felvetve, meglepődve vettem tudomásul, hogy szinte ugyanazok a kérdéskörök merültek fel a végzős hallgatóban, mint a harmadévesében, csak eltérő szavakkal: – „Amit másképp csinálnék, az a didaktikai része. Amiben sok az elmélet, holott inkább a gyakorlatra kellene nagyobb figyelmet fordítani. Például olyat soha nem tanultunk, hogy ha van egy hiperaktív gyerek, azt hogy lehet kezelni. Szinte csak említés szintjén merült fel, hogy vannak hiperaktív gyerekek és kész. A didaktika és a pedagógia annyira száraz, és annyira lexikális. Soha az életben nem fogunk használni. Vagy például annak a tantárgynak a keretén belül ki lehetne menni a tanárral az iskolába, egy olyan osztályba ahol tényleg van egy ilyen gyerek, és megnézni azt, hogy a tanár ezt hogyan kezeli. Esetleg ezt kielemezni. Így ebből sokat lehetne tanulni. Ehhez képest néha olyan dolgokat tanultunk meg, melyeket, ahogy kijöttünk a vizsgáról, el is felejtettünk. Ez ugyanaz a jelenség, amit mondtam a tengerimalacról, csak magasabb fokon. Az elhangzottak nem mutatnak nagy feszültséget az elméleti és gyakorlati képzésben egyes hallgatókban. Talán némi rendezettség, követelés, és a konkrét helyzetek kezelésének gyakorlásának hiányát fel lehet fedezni a mondatokban, amit pozitívként kell értékelni, mert igény lenne rá. Ez nagyon fontos abban az értékrendszerben, ahol valaki, ilyen, vagy olyan okból, de hivatásának választja, a valljuk be őszintén: elég mostoha, pedagógus pályát.

